

Пелех Л. Р.

Аксіологічна направленість організованого педагогічного процесу (україно-польський досвід)

Пелех Людмила Романівна, кандидат педагогічних наук, докторант
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, Україна

Анотація. В статті розкрито особливості аксіологічної зорієнтованості педагогічного процесу в Україні та Польщі. Досліджено аксіологічні форми роботи в школах та вищих навчальних закладах двох країн, проведено порівняльний аналіз. Представлено ті ефективні чинники аксіологізації навчально-виховного процесу, які заслуговують на увагу та подальше вивчення і дослідження.

Ключевые слова: аксіологізація, педагогічний процес, методи роботи, аксіологічний базис суб'єктів освітнього процесу.

Актуальність дослідження. Аксіологічна проблематика набула особливої ваги в кінці ХХ – на початку ХХІ століття у всіх країнах європейського простору, включаючи і Україну. Людська спільнота постала перед проблемами, які не можна вирішити без глибокого аналізу ціннісної складової сучасного суспільства. На переконання багатьох вчених-дослідників об'єднаної Європи саме недостатня увага до ціннісної складової у формуванні особистостей майбутнього покоління спричиняє ті проблеми, які постають надзвичайно гостро, особливо серед молоді. Наркоманія, психічні девіації, ранній алкоголізм, тероризм, відсутність чіткої життєвої мотивації і ціннісної орієнтації та багато інших проблем є тими чинниками, які не просто стримують розвиток суспільства, а являють собою разючі фактори, що потребують негайного втручання педагогічної спільноти. Глибинні трансформації у всіх сферах життя, утвердження принципів гуманізму, високої моральності, трактування людської особистості як найвищої цінності є тими основами, на яких формується демократія європейських країн та їх освітні системи. В нашому короткому дослідженні Республіка Польща, що є найближчою до нас країною з Європейського Союзу та країною, що має слов'янське коріння, на наше переконання, є вдалим прикладом для наслідування та порівняння. Багато польських вчених-дослідників та вчителів-практиків ще й досі критикують реформні зміни у освітній системі Польщі, наголошуючи на тому, що і до цього часу освітня система є подекуди авторитарною та бюрократичною, та такою, в якій "замало раціоналізму та активності", що є головними рисами для освіти найбільш розвинених країн світу [12]. Але, на наше переконання, Польська освітня система та особливо, її аксіологічні засади мають фактори для порівняльного аналізу та виокремлення тих чинників, які б були корисні та дієві для застосування в українській освітній системі.

Тому, **метою даного дослідження** є: розкрити аксіологічні основи педагогічного процесу в освітній системі Республіки Польща та провести компаративний аналіз зі здобутками у аксіологічних дослідженнях українських вчених.

Виклад основного матеріалу. До переломного періоду, що відбувся як в Україні, так і в Польщі в 90-х роках ХХ століття, освіта в двох країнах була повністю централізована та підпорядковувалась державі, яка брала на себе вирішення переважної кількості освітніх проблем. Саме держава визначала головні цілі та напрями розвитку освіти, серед яких ціннісна складова мала зорієнтований заїдеологізований характер. Суспільство, яке певним чином брало участь у розвитку та

функціонуванні освіти, не мало ніякого впливу, а лише виконувало обов'язки, рекомендовані системою. Можливо стверджувати, що молодь в двох країнах виховувалась таким чином, щоби безконфліктно входила в існуючий лад і бути готовими до співжиття в діючих суспільно-політичних та господарсько-економічних умовах.

Як польські, так і українські дослідники (К. Олбрич, К. Денек, Б. Сліверський, Н. Ткачова, Ю. Пелех, Л. Демінська) стверджують, що навчання за часів соціалістичного ладу трактувалось як "вміння запам'ятовувати навчальний матеріал", а не як спосіб для відкриття незвіданого. Тому, саме вони наголошують на тому, що лише часткове покращення освітньої системи в країні не може дати позитивного результату у формуванні нового покоління, з новими поглядами та новими цінностями. Спільнота потребує глибоких якісних перетворень в самій ідеї формування особистості, що скеровується цивілізаційними процесами в усіх країнах світу та в Об'єднаній Європі та в прискоренні розвитку наук про освіту.

Можемо дійти висновку, що в кінці 90-х дві країни мали майже рівні можливості для реформних трансформаційних процесів в освітній системі, для зміни ціннісних орієнтирів та повного перезавантаження аби позбавити освітні заклади консерватизму та рутинності.

В чому ж полягає аксіологічна направленість педагогічного процесу в її польському та українському контексті?

До прикладу, українська дослідниця Ткачова Н. О. вбачає реалізацію педагогічного процесу на аксіологічних засадах через системний вплив на свідомість, почуття та поведінку вихованців. Саме тому, вчена пропонує три основних напрями роботи: **формування ціннісної свідомості** учнів(студентів) (закріплення соціально значущих знань, переконань ціннісного плану); **розвиток емоційно-чуттєвої та вольової сфери** вихованців, їх особистісних якостей з визначеними гуманістичними цінностями; **формування** в учнів(студентів) **умінь-цінностей** ключових компетенцій, навичок, звичок ціннісного характеру, закріплення поведінки та дій та поступків, що узгоджуються із засвоєними на теоретичному рівні цінностями.

Крім того, дослідниця зазначає, що ефективність педагогічного процесу на аксіологічних засадах напряму залежить від узгодженості та взаємообумовленості всіх трьох напрямів роботи, які мають скласти цілісну систему впливу на формування аксіологічної основи особистості вихованців. Ткачова Н. О. також відмічає, що необхідно продумати не лише засоби забезпечення кожного з визначених його напрямків, але й виокреми-

ти конкретні групи цінностей, через які ці напрями будуть реалізовуватись. [10, с. 174].

Ми поділяємо думку Кір'якової А.В. і Красильникової В., які розглядають аксіологізація педагогічного процесу в межах реалізації двох напрямів: через актуалізацію його світоглядних основ з позицій ціннісно-гуманістичної парадигми освіти та через підвищення значущості суб'єктивних позицій особистості кожного її учасника [4, с. 16, 17]. Адже саме в гуманістичній парадигмі найвищою цінністю є гармонійний розвиток особистості та гуманний характер стосунків між учасниками педагогічного процесу.

Про гуманістичні засади аксіологізації педагогічного процесу робить висновок і Гумерова Н.Л., трактуючи аксіологічний підхід до навчально-виховного процесу як спрямовану педагогічну діяльність на "гуманістичний розвиток особистості як мети, суб'єкта, результату та головного критерію ефективності". При цьому, кожен учасник педагогічної взаємодії розглядається як активний ціннісно-мотивований суб'єкт [1, с. 79].

Співзвучні ідеї висловлює і Демінська Л.О. У дослідницькому баченні аксіологічний підхід ґрунтується на ідеї про те, що абсолютною цінністю педагогічного процесу повинні бути не вимоги, що ставляться перед молодими людьми, а сама людина як унікальна та неповторна особистість. Тому, за переконанням авторки, педагогічний процес на аксіологічних засадах повинен передбачати: 1) вияв гуманного ставлення до людини; 2) її ціннісно-смысловий розвиток; 3) надання допомоги особистості у вирішенні її проблем; 4) підтримка кожної індивідуальності; 5) створення сприятливого для самореалізації і вільного самовизначення особистості середовища. [демінська]

В рамках нашого дослідження не можемо не згадати трактування аксіологічного підходу С.А. Смирнова, І.Б. Котової та Е.Н. Шиянова, які пропонують в межах його реалізації здійснювати наступні процедури: 1) виявити ціннісний потенціал; 2) структурувати сукупність цінностей; 3) визначити шляхи підвищення їхньої значущості для суб'єктів навчально-виховного процесу. Автори переконані, що перші два етапи мають бути основою для створення моделі педагогічного процесу на аксіологічних засадах з переліком цінностей, їх співвідношенням та ієрархією. Третій етап, на думку науковців, визначає шляхи інтеграції цінностей суспільства й особистості. [6].

Ми поділяємо таке розуміння ціннісно-зорієнтованого процесу, погоджуючись з авторами у тому, що для отримання ефективних результатів необхідно визначити ціннісний потенціал вихованців на перших етапах роботи з реалізації аксіологічного підходу, що в подальшому дасть можливість для коректного визначення способів формування ціннісної сфери дітей та молоді.

До прикладу Пелех Ю.В., досліджуючи аксіологічний феномен особистості, педагога зокрема, доводить, що рівень ціннісно-смыслові сфери педагога та рівень його готовності до професійної роботи, аксіологічної в тому числі, залежить від таких передумов:

- гуманізації навчання (гуманізація професійної освіти передбачає надання переваги особистісному началу над вузько професійним; це не означає нехтування підготовкою до професійної праці, але вимагає розглядати таку підготовку крізь

призму розвитку особистості – як істотний аспект педагогічного сприяння йому);

- діалогічної взаємодії викладачів(вчителів) та студентів(учнів) (за умови використання педагогом діалогічної стратегії, суб'єкт впливу матиме можливість реалізовувати свою індивідуальну, особистісну позицію в процесі навчання);

- смислотворчості (орієнтуватися в світі людей, речей, явищ, власних станів дозволяють стійкі системи координат – смислові утворення, завдяки яким людина здатна зробити свою поведінку спрямованою). [7, с. 215-220]

Наші дослідження наукових доробків польських вчених дають підстави стверджувати, що можна виокремити багато спільних напрямків як в польських дослідників, так і в працях українських вчених що стосуються аксіологічної зорієнтованості педагогічного процесу. К. Олбрич (Katarzyna Olbrycht) переконливо доводить, що і професія вчителя, і його роль у навчально-виховному процесі пронизані цінностями, оскільки саме вчителі формують певну легітимізацію цінностей(якщо не всіх, то принаймні цінностей педагогічних дій) та знайомлять своїх вихованців з найважливішими цінностями, таким чином формуючи ціннісно-смыслову основу їх особистості (принаймні цінності розвитку та прагнення до автономії). На справедливе переконання польської дослідниці, без аксіологічного виміру педагогічного процесу не можна говорити ані про професію вчителя, ані про навчання як таке. [14, с. 11-22]

Про важливість аксіологічного аспекту в педагогічному процесі наголошували такі польські вчені, як К. Денек, Дж. Полтуржицький(J. Pólturzycki), С. Палка (Stanisław Palka), Я. Косткевич(Janina Kostkiewicz), Д. Скуліч (Danuta Skulicz) та багато інших. Але на відміну від українських дослідників, які розглядають аксіологічну похідну у двох складових педагогічної науки: навчанні та вихованні, польські дослідники трактують її важливість лише в межах виховного процесу. До прикладу, К. Денек, аналізуючи напрацювання західних дослідників, доходить висновку, що формування аксіологічного базису учня повинне відбуватися в процесі послідовного оцінювання, що може мати такий ланцюговий вигляд:

вільний вибір цінності, без примусу та натиску→*вибір з можливого переліку альтернатив*→*аналіз кожної з ціннісних альтернатив*→*схвалення цінності учнем*→*вибір поведінки, сумісної з обраними цінностями*→*послідовне слідування обраним цінностям в різних життєвих ситуаціях.*

Крім того, К. Денек пропонує проводити інтроспективні опитування, що можуть слугувати ефективним засобом для дітей та молоді у пошуку та реалізації життєвих цінностей. Наприклад:

1. *Що я люблю, а чого я не сприймаю? Що викликає в мене задоволення, радість? Що є джерелом неспокою, незадоволення, болю, неприємності або нещастя?*

2. *Що я ціную і визнаю за добре, прекрасне і благородне? Чого я не ціную, я вважаю поганим, негарним, підлим, ганебним? Що мене захоплює, підносить, а що сповнює огидою? Що люди цінують більше, а що менше?*

3. *Яких осіб я поважаю? Які речі, явища, інформацію, твердження трактує як важливе, істотне і значуще, а яке навпаки я визнаю за менше важливе, неістотне, незначуще.*

До переліку методів, що пропонує автор у роботі з дітьми та молоддю в сфері ціннісного наповнення виховного процесу відносяться: вправи, що спонукають

до роздумів над собою, власним ставленням до цінностей та моральних норм, а саме питання, що задаються в щоденних ситуаціях та розмовах(*Коли вперше про це ти думав? Які можуть бути інші можливості в цій ситуації? Як довго ти міркував над рішенням? Чи ти думав про наслідки свого вибору? Чи ти задоволений з того, що зробив? та ін.*); письмові завдання, що вимагають відповідей та стислих описів(*до прикладу, так звані "заповіді"(розроблені S.B. Simon, R.C. Hawleya та D.D. Britton), що сповідує учень(молода людина) в сім'ї, у відносинах з друзями, в школі тощо*); вивчення цінностей за допомогою підгрупи незакінчених думок (*найбільше я боюся в школі..., найбільше я очікую від...*); рефлексивна дискусія та ін. [11]

Б. Сліверський, розмірковуючи про аксіологічні аспекти виховної роботи вчителя відмічає, що однією з дієвих форм щодо моніторингу ціннісного базису вихованців є тестування та діагностування, що, на справедливе переконання автора, допоможе не лише вивчити аксіологічний потенціал учнів, але й скоригувати виховну роботу педагога та спроектувати ефективну роботу всіх ланок навчального закладу. [13]

Українські вчені для вивчення ціннісних переконань учнів пропонують використовувати різноманітні науково-педагогічні методи (спостереження, опитування, бесіду, моделювання педагогічних ситуацій, методику вивчення мотивів навчання школярів за В. Якуніним і А. Реаном [3], методику діагностики

ступеня задоволення основних потреб за Д. Райгородським [8], методику вивчення автономності-залежності особистості в навчальній діяльності за Г. Пригіним [9]), а також спеціальні діагностичні методики ("Ціннісні орієнтації" М. Рокича [8], "Смисложиттєві орієнтації", "Граничні смисли" Д. Леонтєва [5] та інші.

Щодо аксіологізації педагогічного процесу у вищому навчальному закладі, де закладаються основи з підготовки майбутніх вчителів до аксіологічної роботи в школі, польські дослідники переконані, що система вищої освіти потребує вдосконалення, оскільки недостатньою мірою зорієнтована в ціннісному вимірі, не має аксіологічних предметів у навчальних планах та недостатньо уваги надає проблемам ціннісного виховання.

Однак, на наше переконання, змістова навантаженість предметів циклу професійної та практичної підготовки в польських навчальних програмах має значний аксіологічний акцент у порівнянні зі схожими дисциплінами в українському варіанті. Нами було проведено компаративне дослідження навчальних планів Польщі (Жешувський університет) та України (Рівненський державний гуманітарний університет), в яких ми виділили ті навчальні дисципліни, які, на наше переконання та переконання польських дослідників, повинні формувати аксіологічну складову особистості майбутнього вчителя (підготовка вчителя початкових школи).(див. таб.1)

Таблиця 1.

Вибіркові дисципліни навчального плану, що формують аксіологічний базис вчителя.

Назва дисципліни у польському навчальному плані та її український аналог	Кількість годин (Польща, Україна)	Лекції, практичні (Польща, Україна)	Форма контролю
1 <i>Професійна (педагогічна) етика</i> Етика та естетика	30 108	18/18 год.	<i>Залік з оцінкою (диференційований)</i> Залік
2 <i>Культурна антропологія</i> Людина і світ з методикою викладання Українська та зарубіжна культура	45 108 81	18/8/10 18/16 – сем.	<i>Іспит</i> Екзамен Іспит
3 <i>Історія педагогічної думки</i> Історія педагогіки	30 108	15/15 18/18 – сем.	<i>Іспит</i> Залік
4 <i>Сучасні напрями і педагогічні течії</i> Порівняльна педагогіка	30 54	12/12	<i>Іспит</i> Іспит
5 <i>Теоретичні основи виховання</i> Теорія виховання	60 162	30/30 24/16/14 – лаб.	<i>Іспит</i> Залік, курс. роб.
6 <i>Педагогіка</i> Професійна педагогіка	30		<i>Залік з оцінкою</i>

Для того, щоб зробити відповідні висновки про процес формування ціннісно-сислової сфери майбутнього педагога у Польщі та Україні, ми наводимо перелік тем, що складають структуру деяких з перерахованих вище предметів у їх польському та українському форматі.

1. **Професійна (педагогічна) етика(Польща).** Предметна тематика: Етика і моральність. Види етики. Розуміння добра в етичних системах. Історичні етичні традиції. Природа етики – реалізм, інтуїціонізм, натуралізм, релятивізм, суб'єктивізм. Структура моральної оцінки – цінність, норма, обов'язок, санкція. Правда в етиці – обгрунтування етичних норм. Етика і право і звичай. Моральні цінності і фахово-професійні етичні кодекси. Моральні проблеми сучасності, етичний вимір стосунків між людьми. Свобода як цінність – її розуміння, межі, конфлікт свободи і інших цінностей. Рівність як цінність – інтерпретації рівності, рівність і плюралізм, конфліктність рівності. Справедливість як цінність – види справедливості, справедливість і рівність. Толерантність як цінність. Достойнство як цінність. Мир як

цінність – проблема „справедливої війни”, пацифізм, тероризм, боротьба без насильства. Етика і політика – етичні цінності і політичні інтереси. Елементи екологічної етики навколишнього середовища – етичні підстави екології, вибрані системи екологічної етики. Елементи біоетики – моральний аспект терпіння і смерті, аборт, евтаназія, медичні і генетичні експерименти. Смертна кара, самогубство. Етична пропозиція ультра нової філософії

Педагогічна етика: характеристика педагогічної етики; структура повноважень дитини;можливості формування і структура обов'язків виховання, опіки і виховання;етичні цінності і позиції виховання;принципи педагогічної етики;етичні цінності виховного класичного ідеалізму, раціоналізму, релятивізму, нормативізму, натуралізму, індивідуалізму, соціологізму;етичні цінності виховної християнської екзистенціальної педагогіки;методика передачі етичних цінностей: введення в світ цінностей, розуміння цінностей, сприйняття цінностей;умови ефективного передачі цінностей:єдність позиції і слова, особистий контакт в передачі цінностей, передача дійсних цінностей, автономія особи при передачі цінностей, двосторонність в передачі цінностей,

необмеженість передачі цінностей; можливості і критерії оцінювання етичної позиції в педагогічній роботі; етика вихователя.

Етика і естетика(Україна). Предметна тематика: Етика та естетика як філософські науки, їх зміст та об'єкт вивчення. Основні концепції походження моралі та закономірності її розвитку. Генеза та історія формування етичних і естетичних вчень у контексті різних епох. Завдання курсу "Етика та естетика" в системі освіти і виховання сучасної молоді. Мораль, її структура та функції. Моральні проблеми людської діяльності. Структура естетичної свідомості. Основні категорії естетики. Естетичні основи художньої творчості. Прикладна етика: сутність, види, проблеми. Система моральних орієнтирів і значення етичної освіти та виховання на сучасному етапі. Мистецтво в структурі естетичної науки: види, жанрова специфіка, роль у формуванні естетичної свідомості та духовної культури особистості. Естетична освіта і виховання та творчий потенціал

особистості.

2. Культурна антропология(Польща). Предметна тематика: Наукове і звичайне розуміння культури. Культура і цивілізація. Місце антропології серед суспільних наук. Суспільні, політичні і економічні передумови культури. Автономія культури. Цінності, норми і моделі культури. Людина і виховання в Європейській культурі минулих століть. Сучасні напрями виховання людини. Час і простір в культурі. Проблема традиції і культурного спадку. Культурні процеси — тривалість і зміна в культурі. "Розвиток" культури і "перелом" в культурі, правомочність прогнозування в сфері культури. Культура та індивідуальність. Установи культури. Стратифікація культури, регіоналізм.

"Мала батьківщина" і глобалізація культури. Національні культури в перспективі європейської інтеграції. Народна, масова і елітарна культура (висока культура). Сучасні субкультури. Зміни стилів життя і способів участі в культурі - "антропология буденности". Передумови зміни парадигми сучасної культури — модернізм, інформаційна революція, криза сцієнтизму.

Таблиця 2.

Відсоткове співвідношення годин по циклах підготовки фахівця у навчальних планах України та Польщі.

№	Назва циклів (Україна)		Назва циклів (Польща)	
1.	Цикл професійної та практичної підготовки	108 кредитів ECTS (з них: 12 кредитів – цикл практичної підготовки (акт. та пас. практ.-7.5%) - 68%	1.	Цикл професійної та практичної підготовки
			2.	Цикл спеціалізованих предметів (методика викладання)
2.	Цикл фундаментальної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки	38 кредитів ECTS – 24%	3.	Цикл фундаментальної підготовки
3.	Цикл соціально-гуманітарної підготовки	13 кредитів ECTS – 8%	4.	Цикл загальноуніверситетський
				61 кредит ECTS + 5 кредитів (2.8%) цикл практич. під-вки (акт. та пас. практ)- 33.5%
				32 кредити ECTS – 17.5%
				70 кредитів ECTS – 38.5%
				14 кредитів ECTS – 7.7%

Українська та зарубіжна культура(Україна). Предметна тематика: Предмет та завдання дисципліни. Методи та методологія викладання. Поняття "культура". Етимологія терміну "культура", його багатозначність та поліфункціональність. Сучасні наукові визначення культури. Людина і природа. Культура і цивілізація. Культура і соціальний прогрес. Національна культура. Поняття світової, національної, народної культури, їх взаємозв'язок. Поняття художнього стилю та культурно-історичної епохи. Художня культура як важливий елемент духовної культури. Стильова періодизація світової та української культури. Стародавня культура України. Культура Стародавнього Сходу, Греції та Риму. Антична культура. Феномен античної культури. Характерні риси еллінської та давньоримської культур. Середньовічна європейська культура. Українська культура княжої доби. Історичні передумови формування давньоруської культури. Ренесанс в європейській культурі. Ренесанс в українській культурі. Місце Ренесансу в світовій та вітчизняній культурі. Загальна характеристика бароко. Європейська культура ХУІІІ – ХІХ ст.

Компаративний аналіз дисциплін та їх змістове навантаження свідчить про вузьку направленість предметів та чітку зорієнтованість польського варіанту саме на підготовку вчителя та формування його особистісної структури, особливо аксіологічної складової. Ще однією характерною рисою, яку можна розглядати як перевагу з польської сторони - це відсутність у навчальному плані дисциплін, що, м'яко кажучи, мають опосередковане відношення до підготовки вчителя або зовсім

не пов'язані з вчительською професією. Саме зорієнтованість на вузькопрофільність навчання (відсутність предметів природничо-наукового та загальноекономічного циклу) дає більше можливостей для активної та пасивної практики в школі та чіткої зорієнтованості на педагогічну діяльність в певній галузі. Ми провели компаративне дослідження щодо відсоткового співвідношення кількості годин у планах двох країн, що поділяються на три цикли підготовки фахівця в Україні та чотири цикли в Польщі. (див. таб. 2)

Наше звернення до аксіологічної проблематики та ця коротка розвідка щодо аксіологічної зорієнтованості педагогічного процесу у освітніх закладах України та Польщі дають підстави стверджувати, що на сьогодні послаблення або недостатня увага до ціннісної сфери життя може бути небезпечною. Українські та польські вчені наголошують, що сучасна освіта потребує змін у відношенні до аксіологічної складової. На наше глибоке переконання, у навчальних планах як вищих, так і середніх освітніх закладів повинні бути дисципліни ціннісного спрямування. З порівняльного аналізу двох планів (України та Польщі) можемо дійти висновку, що польські навчальні плани мають кращий аксіологічний базис. Тому, лише ґрунтовні зміни у підході до аксіології як науки можуть змінити і ставлення молоді до життєвих цінностей. Адже недостатня підготовка молоді до вибору правильних цінностей-цілей та адекватних цінностей-завдань і цінностей-ресурсів, на наше переконання, унеможливує підготовку до принципово важливої складової в структурі її особистості – самоосвіти.

ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Гумерова Н.Л. Развитие педагогического целеполагания у учителей общеобразовательных школ: аксиологический подход: 13.00.01 / Н.Л. Гумерова. – Москва, 2008. – 201 с.
Humerova N.L. Razvitije pedagogicheskogo tselepolaganija u uchitelej obsheobrazovatelnyh shkol: aksiologicheskij podchod [The development of comprehensive schools teachers' pedagogical definition of objectives: axiological approach]: 13.00.01 / N. L. Humerova.- Moskva, 2008. -201s.
2. Демінська Л.О. Аксиологічний підхід у педагогічному процесі / Л.О. Демінська // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2010. – № 4. – С. 101-104.
Deminska L.O. Aksiologichnyj pidchid u pedagogichnomu protsesi [Axiological approach to the educational process]/ L.O. Deminska// Slobozhanskyj naukovo-sportyvnyj visnyk.- 2010. – № 4. – S. 101-104.
3. Истратова О.Н., Эксакусто Т.В. Справочник психолога средней школы (2-е изд.). – Ростов н /Д: Феникс, 2004. – 512 с.
Istratova O., Eksakusto T. Spravochnik psihologa srednej shkoly [The directory of the comprehensive schools psychologist] (2nd ed.). - Rostov n /D: Phoenix, 2004. - 512 p.
4. Кирьякова А.В. Механизмы ориентации личности в мире / А.В. Кирьякова, В.А. Красильникова // Вестник ОГУ.- 2002. – № 5. – С. 14-20.
Kirjakova A.V. Mechanizmy orijentatsii lichnosti v mire [The mechanism of personality's orientation in the world]/ Kirjakova A.V., Krasil'nikova V. A. // Vestnik OGU. – 2002. –S. 14-20.
5. Леонтьев Д.А. Тест смысло-жизненных ориентаций (СЖО) 2-е изд. – М.: Смысл, 2000. – 18 с.
Leont'jev D.A. Test smyslozhnyznennyh orijentatsij (SJO) [Test of life orientation]. 2-e izd M.: Izdatel'skij tsentr " Akademija", 2001.
6. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии: учеб. / [С.А. Смирнов, И.Б. Котова, Е.Н. Шиянов и др.] ; под ред. С.А. Смирнова. – 4-е изд., испр. – М.: Издательский центр "Академия", 2001.
Pedagogika: pedagogicheskaja teorija, sistema, tehnologii [Pedagogics: pedagogical theory, system, technology]: ucheb. / [S.A. Smirnov, I.B. Kotova, E.N. Shyanov]; pod. Red. S.A. Smirnova. – 4-je izd., ispr.. – M.: Izdatel'skij tsentr "Akademija" 2001.
7. Пелех Ю.В. Ціннісно-смісловий концепт професійної підготовки майбутнього педагога: монографія/ Рівне: Тетіс, 2009. – 400 с.
Pelekh Yu.V. Tsinnisno-smyslovij kontent profesijnogo pidgotovki majbutn'ogo pedagoga [The valuable-meaningful content of future teachers' professional training]: monographija / Rivne: Tetis, 2009. – 400 S.
8. Райгородський Д.Д. Практична психодіагностика. Методика і тести. Навчальний посібник. / Д.Д. Райгородський. – Самара: Видавничий Дім " БАХРАХ-М", 2001. – 672с.
Rajgorods'kyj D.D. Praktychna psychiagnostyka. Metody i testy. [The practycal diagnostics. Methods and tests.] Navchalnyj posibnyk. / D. D. Rajgorods'kyj. – Samara: Vydavnychyj dim " BACHRAM", 2001. – 672s.
9. Реан А.А. Психология изучения личности: Учеб. пособие. – Спб: Изд-во Михайлова В. А., 1999. – 288 с.
Rean A. A. Psychlogija izuchenija lichnosti [Psychology of personality study]: Uchebn. Posobije. – Spb: Izd-vo Michajlova V. A., 1999. – 288s.
10. Ткачова Н.О. Аксиологічні засади педагогічного процесу в сучасних загальноосвітніх навчальних закладах: дис. ... док. пед. наук: 13.00.01 / Н. О. Ткачова. – Луганськ, 2007. – 513 с.
Tkachova N.O. Aksiologichni zasady pedagogichnogo protsesu v suchasnyh zagal'noocvitnich navchalnyh zakladach [Axiological bases of pedagogical process at modern comprehensive educational establishments]: dys..... dok. ped.nauk: 13.00.01 / N.O. Tkachova. – Lugans'k, 2007. – 513s.
11. Denek K., Aksjologiczne aspekty edukacji szkolnej, Torun, 2000. – c.26.
12. Tadeusz A. Problemy globalnej edukacji doroslych XXI wieku / w Kultura – przemiany – edukacja/ Tom I – Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2013.- S. 24-25.
13. Śliwerski B. Myśleć jak pedagog. – Sopot 2010.- S. 221-228.
14. Olbrycht K. Aksjologiczne wymiary ksztalceniu pedagogow. / Aksjologia w ksztalceniu pedagogow/ pod redakcją Janiny Kostkiewicz/Wyd. " IMPULS ", Kraków 2008.-S. 19-22

Pelekh L.R.

Axiological orientation of organized pedagogical process (Ukraine-Polish experience)

Abstract. In the article the features of axiological orientation of educational process in Ukraine and Poland have been defined. The axiological forms of work at schools and higher educational institutions of two countries have been investigated. The comparative analysis has been done. The effective factors of educational process axiologization that deserve attention and further study and research have been presented.

Keywords: axiologization, teaching process, methods of work, axiological basis of educational process subjects.

Пелех Л.Р.

Аксиологическая ориентация организованного педагогического процесса (украино-польский опыт)

Аннотация. В статье раскрыты особенности аксиологической ориентированности педагогического процесса в Украине и Польше. Исследованы аксиологические формы работы в школах и высших учебных заведениях двух стран, проведен сравнительный анализ. Представлены те эффективные факторы аксиологизации учебно-воспитательного процесса, которые заслуживают внимания и дальнейшего изучения и исследования.

Ключевые слова: аксиологизация, педагогический процесс, методы работы, аксиологический базис субъектов образовательного процесса.